

Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem (naturalizacijom)

Jurina, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:428467>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Student:

Marija Jurina

DIPLOMSKI RAD

STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA
PRIROĐENJEM (NATURALIZACIJOM)

Kolegij:

Upravno pravo

Mentor:

prof. dr. sc. Marko Šikić

Zagreb, 2024.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Marija Jurina pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Marija Jurina, v.r.

SAŽETAK

Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem (naturalizacijom) je postupak koji omogućava strancima da postanu državljani Republike Hrvatske. Reguliran je Zakonom o hrvatskom državljanstvu i sadrži iscrpne norme i uvjete koje kandidati moraju ispoštovati da bi stekli status državljana. Osnovni uvjeti koji se moraju ispuniti su legalni boravak u državi, punih 18 godina života i znanje hrvatskog jezika i kulture. Postupak započinje podnošenjem zahtjeva nadležnom tijelu koje utvrđuje ispunjava li kandidat propisane uvjete. Za pojedinca postupak može biti izazovan i kompleksan, jer se od pojedinca traži potpuna integracija u društvo i aktivna participacija u društvenom i kulturnom životu države. Stjecanje hrvatskog državljanstva naturalizacijom ima značaj u promicanju razumijevanja različitih kultura i identiteta. Društvo koje prihvaća nove građane stimulira ozračje gdje se cijeni raznolikost te ohrabruje dijalog i jedinstvo. Unatoč naporima, uspješna integracija pojedinca zahtijeva komplementarnu sinergiju i podršku pojedinca i društva. Republika Hrvatska, ohrabrujući naturalizaciju obogaćuje društvo svježim perspektivama i doprinosima njegovih građana, pozitivno utječući na njegovu raznovrsnost i dinamiku.

Ključne riječi: hrvatsko državljanstvo, naturalizacija, Zakon o hrvatskom državljanstvu, uvjeti integracija, raznovrsnost.

ABSTRACT

Acquisition of Croatian citizenship by naturalization is a procedure that enables foreigners to become citizens of the Republic of Croatia. It is regulated by the Croatian Citizenship Act and contains exhaustive norms and conditions that individuals are obliged to fulfill in order to acquire the status of a citizen. The key conditions that must be met are legal residence in the country, at least 18 years of age and knowledge of the Croatian language and culture. The procedure begins with the submission of an application to the competent authority, which determines whether the candidate meets the prescribed conditions. For an individual, the procedure can be challenging and complex, as the candidate is expected to fully integrate into society and actively participate in the social and cultural life of the country. Acquiring Croatian citizenship through naturalization has significance in promoting understanding of different cultures and identities. A society that welcomes new citizens stimulates a climate in which diversity is valued and dialogue and unity are fostered. Despite the challenges, successful integration of the individual requires complementary cooperation and support from the individual and society. The Republic of Croatia, by encouraging naturalization, enriches society with fresh perspectives and contributions from its citizens, positively influencing its diversity and dynamics.

Keywords: Croatian citizenship, naturalization, Croatian Citizenship Act, conditions, integration, diversity.

SADRŽAJ

SAŽETAK

ABSTRACT

1. UVOD.....	1
2. DRŽAVLJANSTVO KROZ POVIJEST	3
3. DRŽAVLJANSTVO	7
3.1. Pojam državljanstvo	7
3.2. Europsko državljanstvo i odnos nacionalnih državljanstva i građanstva EU.....	9
3.3. Schengensko područje.....	10
3.4. Bezdržavljanstvo	12
4. STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA I NAČELO KONTINUITETA DRŽAVLJANSTVA.....	14
5. STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA PRIROĐENJEM (NATURALIZACIJOM)	16
5.1. Redovna naturalizacija	17
5.2. Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem pod povoljnijim uvjetima – tzv. izvanredna naturalizacija	18
5.3. Naturalizacija maloljetnika.....	20
5.4. Naturalizacija pripadnika hrvatskog naroda.....	21
5.5. Svečana prisega	21
5.6. Trendovi s prirođenjem u Europskoj Uniji.....	21
5.7. Poznatiji primjeri naturalizacije	22
6. ZAKLJUČAK.....	23
LITERATURA.....	24

1. UVOD

Stjecanje državljanstva u današnjem suvremenom svijetu postaje važan aspekt suverene države. Obzirom na gospodarski razvoj, pojedinci sve više izražavaju želju za pripadnošću drugim državama i ostvarivanju određenih životnih ciljeva u nedomicilnoj sredini. Republika Hrvatska sa svojim kontinuiranim ekonomskim razvojem, povoljnim geografskim položajem i bogatom kulturnom baštinom privlačna je destinacija za mnoge koji žele unaprijediti svoj život.

Državljanstvo Republike Hrvatske može se steći na više načina. Jedan od načina postizanja hrvatskog državljanstva je stjecanje prirođenjem ili naturalizacijom. Proces stjecanja državljanstva naturalizacijom usredotočuje se na stjecanje državljanstva pojedinaca koji nisu rođeni u Republici Hrvatskoj, ali im zakon dozvoljava da steknu hrvatsko državljanstvo ukoliko ispune određene uvjete. Stjecanje državljanstva prirođenjem propisano je Zakonom o hrvatskom državljanstvu.¹ Zakon detaljno normira odredbe temeljem kojeg stranci mogu predati zahtjev za primanje u hrvatsko državljanstvo.

Uz sam pojam državljanstva nužno je razumijeti i pojam bezdržavljanstvo i osvijestiti nastanak mnogih posljedica kako za pojedinca tako i za društvo.

Osim hrvatskog državljanstva potrebno je obratiti pažnju i na koncept europskog državljanstva, njegov odnos i utjecaj na nacionalno državljanstvo.

Na teritoriju gdje su se ne tako davno vodili okrutni i nemilosrdni ratovi danas postoji državni teritorij gdje granice postoje samo na kartama. Schengensko područje kao jedno od najvećih postignuća Europske unije svakako pridonosi razvoju moderne države i postaje jedno od ključnih izazova suvremenog pravnog sustava.

Primarni korak za dobivanje hrvatskog državljanstva naturalizacijom je udovoljavanje određenim uvjetima. Osnovni uvjeti su da kandidat treba imati odobreni boravak u državi, što označava da je zakonito i permanentno naseljen na teritoriju Republike Hrvatske. Pojedinaac treba imati 18 godina života i treba posjedovati prihvatljivo poznavanje hrvatskog jezika i hrvatske kulturne baštine. Proces stjecanja državljanstva naturalizacijom u Hrvatskoj započinje podnošenjem zahtjeva nadležnom upravnom tijelu županije u čijem je djelokrugu obavljanje povjerenih poslova državne uprave koji se odnose na stjecanje hrvatskog državljanstva (čl.24. st. 2. ZHD-a), koje provodi postupak utvrđivanja ispunjavanja navedenih uvjeta.

¹ Zakon o hrvatskom državljanstvu, Narodne novine 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21, dalje: ZHD.

Postupak može biti zamršen i izazovan jer kandidat mora biti integrirani član društvene zajednice i potrebna je njegova aktivnost u svakodnevnom društvenom i kulturnom životu. Novi državljani imaju mogućnost potpuno ostvarivati sva prava koje donosi državljanstvo, ali također, postoji i obveza ispunjavanja i pridržavanja svih građanskih dužnosti. Stjecanje državljanstva prirođenjem doprinosi multikulturalnosti i međunarodnoj raznolikosti Republike Hrvatske. Time se postiže razumijavanje i razvoj dijaloga unutar međunarodne zajednice.

Iako je postupak stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem iscrpno propisan ZHD-om, postupak ima određena ograničenja i izazove. Integracija pojedinca može biti delikatna, a provjeravanje uvjeta vrlo se često oduži i bude za kandidata rigorozno.

Transparentnom suradnjom države i pojedinca moguće je prevaladati izazove za stvaranje zajednice koja se temelji na različitosti.

2. DRŽAVLJANSTVO KROZ POVIJEST

Počevši od starog Rima, državljanstvo je prošlo kroz mnogobrojne faze razvitka. Na teritoriju rimske države egzistirala je distinkcija između slobodnih građana i neslobodnih građana. *Ius civile* referirao se samo na rimske građane, dok je razlika postojala između *civesa*, Latina i *peregrina*.² Stjecanje rimskog državljanstva bilo je moguće na više načina. Rimski pravni sustav poznavao je stjecanje državljanstva rođenjem, oslobođenjem robova i dodjeljivanje državljanstva pojedincima ili grupi pojedinaca od strane rimske vlade.³ Termin *peregrinus* označavao je stranca, odnosno slobodnu osobu u rimskoj državi koja nije imala prava rimskog građanina. Peregrini nisu imali mogućnost korištenja instituta civilnog prava (*ius civile*), već su načelno primjenjivali vlastito pravo. U pravnim odnosima s rimljanima primjenjivalo se *ius gentium*.⁴

Najgori pravni položaj imali su *peregrini dediticii*. *Dediticii* su najniža kategorija slobodnih stanovnika koji nisu imali pravo primjene vlastitog prava i sudbenosti.⁵

U rimskoj državi status građanina imao je svojevrsan prestiž. Položaj građanina pružao je puno više privilegija nasprem statusa peregrina. Jedino su punopravni građani bili nositelji tzv. *honores i iura*. Samim time stjecanje rimskog građanstva je bila konstantna intencija ne-Rimljana.⁶

Constitutio Antoniniana 212 je po svojem sadržaju donijela statusni novitet prema kojem su mnogobrojni stanovnici rimske države dobili formalno priznanje rimskog građanstva. *Constitutio Antoniniana* 212 dovela je do romanizacije, te zahvaljujući njoj dolazi do integracije i daljnjeg razvoja rimskog prava vezanog za pojam građanstva.⁷

Francuska revolucija duboko je preoblikovala nacionalni suverenitet i građanstvo promicanjem ideje da suverenitet leži u ljudima i redefiniirajući građanstvo koje uključuje individualna prava, aktivno sudjelovanje i kolektivni nacionalni identitet. Deklaracija o pravima čovjeka i građanina (franc. *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*)⁸ obuhvaća državljanstvo kao skup individualnih obveza i prava, a ne samo odanost monarhu.

² Held, H. R., Orešković, L., *Peregrini u rimskom pravu i suvremeni migranti – povijesna kontekstualizacija aktualne problematike*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 2021., vol. 58., no. 2., (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/374066>, pristupljeno 15. rujna 2024.) str. 617. – 618.

³ *Ibid.*

⁴ *Ibid.*, str. 613.

⁵ *Ibid.*, str. 615.

⁶ *Ibid.*, str. 616.

⁷ *Ibid.*, str. 619.

⁸ Deklaracija o pravima čovjeka i građanina., *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024., (pristupljeno 19.10.2024., dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/deklaracija-o-pravima-čovjeka-i-gradjanina>.)

Pojam građanstva proteže se kroz dugotrajnu turbulentnu hrvatsku povijest.

Feudalno razdoblje Kraljevine Hrvatske i Slavonije nije poznavalo pojam građanstva kako ga danas definiramo, međutim stanovnici su se i dalje dijelili na građane i strance. Postojao je formalni i neformalni proces za dobivanje državljanstva, a osnova je bila rođenje ili naturalizacija.⁹

Ustav iz 1849. godine (Listopadski Ustav) predstavlja novo razdoblje za hrvatsko-slavonske i ugarsko-slavonske građane koji su stekli austrijsko državljanstvo.¹⁰

Suvremena koncepcija građanstva u hrvatsko-slavonskoj regiji započela je donošenjem Općeg građanskog zakonika donesenog 1853. godine koji definira *ius sanguinis* u članku 28. kojim su djeca austrijskih državljana dobivala austrijsko državljanstvo. Zakonik je poznavao i *ius domicilii* kojim je bilo omogućeno strancima dobivanje austrijskog državljanstva ukoliko su imali deset godina neprekidnog boravka u državi i nisu bili osuđivani. Godine 1879. donošenjem Zakona o stjecanju i gubitku ugarskog državljanstva 1879. godine anulirane su odredbe Općeg građanskog zakonika o stjecanju državljanstva. Novi Zakon je prakticirao načelo *ius sanguinis*, a promjene su uključivale nemogućnost stjecanja državljanstva zaposlenjem u javnim službama i postroženje postupka prirođenja.¹¹

Nastankom Kraljevine SHS nastavlja se jačanje veza između državljanstva i nacionalne pripadnosti. Veza između ta dva pojma ima vrlo značajan utjecaj na odredbe o stjecanju državljanstva Kraljevine SHS. Početno određenje državljanstva Kraljevine SHS u odnosu prema Austriji i Mađarskoj bilo je pravilo prema kojem su državljani Kraljevine SHS svi pojedinci koji su na njezinom teritoriju stekli zavičajnost do 1. siječnja 1910. godine, i zadržali je do stupanja mirovnih ugovora na snagu.¹²

Mirovnim i provedbenim propisima, na temelju molbe, mogli su dobiti državljanstvo Kraljevine SHS svi koji su zavičajnost na teritoriju Kraljevine stekli nakon 1. siječnja 1910. godine. Zainteresirani su trebali podnijeti molbu prvostupanjskim upravnim vlastima Kraljevine SHS.

⁹ Kosnica, I., *Državljanstvo i Opći građanski zakonik u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji od 1853. do 1879.*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2013., 63 (5-6)., (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/116265>, pristupljeno 15. rujna 2024.).

¹⁰ Štiks, I., *Uključeni, isključeni, pozvani: politike državljanstva u postsocijalističkoj Europi i Hrvatskoj*, Pravni fakultet Sveučilišta u Edinburghu, Velika Britanija, 2010., Politička misao, vol. 47, no. 1, 77-100., str. 79., (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/57671>, pristupljeno 15. rujna 2024.).

¹¹ *Ibid.*

¹² Kosnica, I., *Odnos državljanstva i nacionalne pripadnosti u Kraljevini SHS/Jugoslaviji*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2018., vol. 24, str. 61-83., (dostupno na: [Odnos državljanstva i nacionalne pripadnosti u Kraljevini SHS/Jugoslaviji \(srce.hr\)](https://hrcak.srce.hr/116265), pristupljeno 15. rujna 2024.).

Odluku o zahtjevu je donosila Pokrajinska vlada.¹³

Nakon formiranja Kraljevine SHS, Ministarstvo unutrašnjih poslova obustavilo je mogućnost stjecanja državljanstva naturalizacijom. Taj režim ostao je sve do 1924. godine radi nastojanja vlasti da se prvenstveno riješe molbe i opcije na temelju mirovnih ugovora.¹⁴ Vlasti Kraljevine SHS uz Srbe, Hrvate i Slovence, imale su naklonost naturalizirati i pripadnike ostalih nacija. Pretpostavke su bile dobro vladanje, sposobnost uzdržavanja, duljina boravka i dokazana visoka akulturacija.¹⁵

Zakon o državljanstvu Kraljevine SHS propisuje detaljna pravila za utvrđivanje tzv. početnog državljanškog tijela. Unificiran je sustav stjecanja i gubitka državljanstva. Početni državljani Kraljevine SHS su državljani i svi „po rodu i jeziku Srbi, Hrvati i Slovenci“ koji ispunjavaju minimalne zakonske uvjete za naturalizaciju pod pretpostavkom da su do dana stupanja na snagu Zakona o državljanstvu podnijeli molbu za stjecanje državljanstva. Kroz cijeli Zakon o državljanstvu iz 1928. godine proteže se veza između nacionalne pripadnosti i državljanstva. Niz slučajeva iz upravne prakse pokazuje na argument da su kandidati u postupcima naturalizacije morali dokazati narodnost gdje se favorizirala narodnost Hrvata, Srba i Slovenaca. Analiza mnogih slučajeva upućuje na zaključak da se naturalizacija stranaca u pravilu odobravala. Ruski emigranti, kao i čehoslovački državljani uživali su benevolentne parametre za stjecanje državljanstva naturalizacijom, dok su Židovi imali znatno otežan postupak. Najviše se prigovaralo na nedostatak poznavanja hrvatsko-srpskog jezika.¹⁶

Prvi Zakon o državljanstvu Demokratske Federativne Jugoslavije (u nastavku: DFJ)¹⁷ navodi da su jugoslavenski državljani svi „koji su tog dana bili jugoslavenski državljani prema važećim propisima“. Ista norma sadržana je i u Zakonu o državljanstvu FNRJ.¹⁸

Državljanstvo FNRJ-a stjecali su svi zavičajnici općina koje su na temelju međunarodnih ugovora ušle u sastav DFJ-a odnosno FNRJ-a i sve osobe koje „po narodnosti pripadaju jednom od naroda Jugoslavije (...)“, a imaju boravak na području koje je na temelju međunarodnog ugovora pripalo DFJ-a odnosno FNRJ-a.¹⁹ Osim načela kontinuiteta za utvrđivanje državljanstva, važnost je imao i kriterij zavičajnosti, boravišta, stalnog naseljenja i narodne

¹³ *Ibid.*

¹⁴ *Ibid.*, str.72.

¹⁵ *Ibid.*, str.73.

¹⁶ *Ibid.*, str. 76.-78.

¹⁷ Zakon o državljanstvu DFJ, Službeni list DFJ, br.64/1945.

¹⁸ Kosnica, I.; Novotny, M., *Načelo kontinuiteta državljanstva u hrvatskom pravnom poretku od 1945. godine do danas*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 59, 2022., str. 732.

¹⁹ *Ibid.*

pripadnosti. Jugoslavensko državljanstvo se presumiralo kod svih rođenih u zemlji, odgojenih u zemlji i onih koji u zemlji obično borave, ako su pripadali jednom od naroda FNRJ-a.²⁰ Zakonom o državljanstvu FNRJ određeno je da „strana državljanica koja se udala za državljanina FNRJ poslije 6. travnja 1941. godine nije udajom stekla državljanstvo FNRJ, ali ga može steći naturalizacijom“. Tom odredbom institutu braka oduzet je značaj osnove na temelju koje se moglo steći državljanstvo u slučaju udane žene. Međutim najznačajnija razlika u odnosu na prethodno razdoblje odnosi se na oduzimanje državljanstva oficirima i podoficirima bivše Jugoslavenske vojske koji se ne žele vratiti u otadžbinu i pripadnicima vojnih formacija koji su služili okupatoru i odbjegli u inozemstvo.²¹ Osim navedenih osoba, državljanstvo su izgubili i svi „pripadnici kao i politički rukovodioci raznih narodnih vojnih formacija koje su bile u službi okupatora (tzv. Jugoslavenske vojske u otadžbini, četnika, ustaša, Srpske državne straže, domobrana, itd.) koji su se nalazili u inozemstvu“. Oni su samo iznimno mogli ostati jugoslavenski državljani, ako u zakonom predviđenom roku izjave da su spremni vratiti se u domovinu. Ukoliko je takva izjava izostala državljanstvo se gubilo *ex lege*.²²

U slučaju da zavičajnost osobe nije poznata, ona se određivala primjenom članka 34. Zakona o državljanstvu DFJ.²³ Njime je bilo određeno da zemlje moraju postići sporazum o zavičajnosti određene osobe, a ako to nije bilo moguće onda je odluka o tome bila prepuštena Vrhovnom sudu Jugoslavije. Kriteriji za određivanje zavičajnosti bili su neprekidan i dobrovoljan boravak kroz dvije godine u zemlji, rođenje na teritoriju zemlje, najdulji boravak tijekom dvije godine i kriterij zemlje u kojoj se stranka zatekla u vrijeme vođenja postupka o utvrđivanju zavičajnosti.²⁴ Zakon o državljanstvu Socijalističke Republike Hrvatske (u nastavku: SRH)²⁵ i Zakon o državljanstvu SRH iz 1977. godine²⁶ potvrđuje republičko državljanstvo i primjenjuje načelo kontinuiteta državljanstva.

²⁰ *Ibid.*, str. 733.

²¹ *Ibid.*

²² *Ibid.*, str. 734.

²³ *op. cit.*, bilj. 17.

²⁴ Kosnica, I.; Novotny, M., *op. cit.*, bilj. 18., str. 735.

²⁵ Zakon o državljanstvu SRH, Narodne novine, br. 13/1965.

²⁶ Zakon o državljanstvu SRH, Narodne novine, br. 32/1977.

3. DRŽAVLJANSTVO

3.1. Pojam državljanstvo

U pravnoj literaturi državljanstvo je naznačeno kao pravna veza nasprem pojedinca i njegove države, koja rezultira određenim pravima i odgovornostima.²⁷ Možemo reći da je to središnja spona između pojedinca i države, a ta poveznica određenu osobu čini građaninom pojedine države, odnosno ta osoba u svojoj državi nema status stranca. Nacionalna pripadnost označava pripadanje pojedinca određenoj naciji, a naciju definiramo kao kolektiv sastavljen od pojedinca koje karakterizira osjećaj pripadnosti grupi temeljen na svijesti o zajedničkoj prošlosti, običajima i jeziku.²⁸ Razlikujemo četiri tipa državljanstva: isključujući izvorni, isključujući naučeni, uključujući izvorni i uključujući naučeni tip.²⁹ Isključujući izvorni označava pripadnost pojedinoj naciji kao temeljni preduvjet za državljanstvo. Isključujući naučeni tip traži usvajanje točno određenih obrazaca ponašanja. Uključujući izvorni karakterizira pripadnost zajednici državljana izvorno utemeljena na pripadnosti specifičnoj nacionalnoj grupi, ali sa tolerancijom prema pripadnicima drugih etničkih grupa bez obaveze usvajanja točno određenog obrasca ponašanja. Zadnji tip državljanstva je uključujući naučeni tip. On ne traži izvornu pripadnost specifičnoj etničkoj grupi te je stjecanje državljanstva moguće na temelju usvajanja raznih oblika prihvatljivog ponašanja.³⁰

Prema Općoj deklaraciji o ljudskim pravima svatko ima pravo na državljanstvo te nijedna osoba ne smije svojevoljno biti lišena svojeg državljanstva niti joj se smije oduzeti pravo promijene državljanstva.³¹

Smatra se da država prema svojim građanima posjeduje autoritativnu vlast, kako unutar svojih granica tako i izvan nje. Ta vlast odražuje premoć države, što se prepoznaje korelacijom između stjecanja državljanstva i ispunjenja propisanih uvjeta.³² Biti smatran građaninom ima veliki značaj za pojedinca, ono mu daje osjećaj pripadnosti i izričaja. U međunarodnom pravnom

²⁷ Guštin, M., *Državljanstvo kao temeljna odlika državnog suvereniteta u Republici Hrvatskoj s osvrtom na države Zapadnog Balkana i građanstvo Europske unije*, 2019., Paragraf god. 3, 1/2019., str. 26., (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/324655>, pristupljeno 15. rujna 2024.).

²⁸ Kosnica, I., *op.cit.*, bilj. 12., str. 62.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.*

³¹ čl. 15. Opće deklaracije o ljudskim pravima, usvojene i proglašene na Općoj skupštini UN-a Rezolucijom 217 A (III) 10. prosinca 1948.), Narodne novine broj 12/2009.

³² Guštin, M., *op.cit.*, bilj. 27., str. 193.

prometu, država ima položaj vlasti i kontrole prema svojim građanima. Državljanstvo se priznaje svakoj osobi koja ispunjava kriterije prema zakonima određene države, pod uvjetom da to državljanstvo naknadno ne izgubi.³³

Načini na koje se državljanstvo može steći su *ius sanguinis* (načelo podrijetla), *ius soli* (načelo teritorija) i *ius domicili* (načelo prebivališta).³⁴

Europski pravni sustav temelji se na načelu *ius sanguinis*. Tim načelom državljanstvo djeteta, određeno je državljanstvom roditelja u trenutku rođenja, temeljem krvnog srodstva, neovisno o mjestu rođenja. Svaka pojedina država ima pravo izbora, ovisno o svom povijesnom razvoju i trendovima, temeljem kojeg načela će regulirati stjecanje državljanstva svojih građana. Europski pravni sustav većinom slijedi *ius sanguinis*, dok neke pojedine svjetske države ipak imaju fokus na *ius soli*.³⁵ Međutim, obzirom na današnje globalizacijske trendove reguliranje pitanja državljanstva temeljem *ius sanguinis* i *ius soli* postaje nedovoljno. Tada do izražaja dolazi treće načelo: *ius domicili*. Temeljem njega, država putem diskrecijske ocjene određuje da li pojedinac ispunjava uvjete za dobivanje državljanstva, ukoliko je to u interesu države. To znači da stranac može dobiti državljanstvo nevezano za zakonski propisane uvjete.

Ustav Republike Hrvatske³⁶ ne sadrži mnogo članaka o državljanstvu, već upućuje da se hrvatsko državljanstvo, njegovo stjecanje i prestanak uređuje zakonom. Prema članku 10. zabranjeno je prognati hrvatskog državljanina iz Hrvatske i državljanstvo se ne može oduzeti. Također zabranjeno je i izručenje hrvatskih državljana, osim ako je takvo izručenje u skladu s međunarodnim ugovorom ili pravnom stečevinom Europske unije. Republika Hrvatska ima obvezu štititi svoje državljane i osiguravati benefite i interese svojih državljana koji borave ili putuju u inozemstvo, kao i njegovati njihovu bliskost s domovinom.³⁷

Europska konvencija o državljanstvu³⁸ (dalje u tekstu: Konvencija) potpisana je 6. studenog 1997. godine u Strasbourgu, a stupila je na snagu 1. ožujka 2000. godine. Konvencija je sastavljena od strane Vijeća Europe, a 14 europskih zemalja bile su originalne potpisnice.³⁹ Cilj

³³ Baričević, V., *Insajderi ili autsajderi građanstva? Državljanji, stranci i socijalno građanstvo u Hrvatskoj*, Anali Hrvatskog politološkog društva, 2022., 19 (1), str. 41-64., (dostupno na: <https://doi.org/10.20901/an.19.11>, pristupljeno 15. rujna 2024.).

³⁴ Guštin, *op.cit.*, bilj. 27., str. 66..

³⁵ *Ibid.*, str. 67.

³⁶ V. čl. 9. Ustava Republike Hrvatske, Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

³⁷ V. čl. 10. st. 1. Ustava.

³⁸ Prijedlog zakona o potvrđivanju Europske konvencije o državljanstvu, 2005., (dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/Arhiva/136-5.pdf>, pristupljeno 22.10. 2024.).

³⁹ Staničić, F., Primjena članka 30. Zakona o hrvatskom državljanstvu s posebnim osvrtom na sprječavanje bezdržavljanstva: treba li Republika Hrvatska ratificirati Europsku konvenciju o državljanstvu?, u: Kosnica, I.;

Konvencije je suradnja i koordinacija između državnih zakona o državljanstvu radi rješavanja pitanja bezdržavljanstva, sukcesije država i višestrukog državljanstva.⁴⁰ Članak 4. Konvencije propisuje da bi se propisi o državljanstvu svake države potpisnice trebali temeljiti na načelima: da svatko ima pravo na državljanstvo, da će se pokušati izbjeći bezdržavljanstvo, da nitko neće samovoljno biti lišen državljanstva i da ni brak ni razvod braka između državljanina pojedine države stranke i stranog državljanina, a ni promjena državljanstva jednog od supružnika tijekom trajanja braka neće automatski utjecati na državljanstvo drugog supružnika.⁴¹

Republika Hrvatska Konvenciju je potpisala 19. siječnja 2005. godine, sa rezervom ratifikacije. Hrvatski sabor nikada nije glasovao o Prijedlogu zakona o potvrđivanju Europske konvencije o državljanstvu, što znači da Republika Hrvatska nikada nije ratificirala Konvenciju.⁴² Ratificiranje Konvencije i dalje ostaje otvoreno pitanje, ali njezina ratifikacija olakšala bi provođenje naturalizacije određenih kategorija osoba u predmetima „s tranzicijskim elementom“.⁴³

3.2. Europsko državljanstvo i odnos nacionalnih državljanstva i građanstva EU

Državljanstvo je poseban pravni odnos između države i njenog državljanina, temeljem kojeg nastaju određena prava i obveze za pojedinca i za državu. Stoga je uvođenje državljanstva Europske unije (u daljnjem tekstu: EU) izazvalo snažno protivljenje država članica, smatrajući da se Europska Unija miješa u domenu nacionalne politike.⁴⁴

Europsko državljanstvo nastalo je Ugovorom o Europskoj Uniji iz Maastricht-a, potpisan 7. veljače 1992. godine⁴⁵. Temeljem tog ugovora svaka osoba koja ima državljanstvo države članice automatski je i državljanin Europske Unije. Državljanstvo Unije nije klasično tradicionalno državljanstvo jer mu nedostaju neke od fundamentalnih karakteristika državljanstva. Državljanstvo Unije dopunjava ali ne zamjenjuje nacionalno državljanstvo.⁴⁶

Državljanstvo EU ne može se dobiti neovisno od nacionalnog državljanstva. To znači da je

Staničić, F. (ur.) *Državljanstvo u Hrvatskoj: Razvoj i izazovi suvremenog uređenja*, Biblioteka Zbornici Sveučilišta u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2023., str. 159-178.

⁴⁰ *Ibid.*, str. 173.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.*, str. 176.

⁴⁴ Marković, M., Vukašinović, A., *Europsko državljanstvo: razvoj, utjecaj i izazovi*, HKJU-CCPA 16(3), 2016., str. 498.

⁴⁵ Treaty on European Union, C 191, vol.35., 1992., dostupno na: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL, (pristupljeno 20.10.2024.).

⁴⁶ Marković, M., Vukašinović, A., *op. cit.*, bilj. 44., str. 501.

pristupanje europskom državljanstvu u potpunosti ovisno o posjedovanju državljanstva države članice.⁴⁷ Međutim jednom kada pojedinac postane državljanin države članice, europsko državljanstvo postaje samostalni pravni koncept sa vlastitim normativnim sadržajem.⁴⁸

Svaki državljanin ima pravo na slobodno kretanje i prebivalište na teritoriju država članica, politička prava, pravo na diplomatsku i konzularnu zaštitu organa bilo koje države članice na teritoriju treće zemlje u kojoj država članica nema predstavništvo. Također ima pravo na podnošenje peticija Europskom parlamentu, obraćanje europskom ombudsmanu i savjetodavnim organima na bilo kojem jeziku Unije i da na tom jeziku dobije odgovor, te pravo na podnošenje zakonske inicijative zajedno sa drugim državljanima EU.⁴⁹

Ključno pitanje koje se odnosi na pitanje državljanstva EU je kako pronaći ravnotežu između državljanstva Unije i suvereniteta država članica u autonomiji reguliranja zakonodavnog okvira nacionalnog državljanstva. Proširenjem prava državljanstva EU zasnovano na *acquis communautaireu* smanjuje se razlika između zakonodavstva država članica i zakonodavstva Europske Unije. Dugoročna posljedica takvog razvoja je izgradnja koncepta europskog identiteta zasnovanog na zajedničkim vrijednostima i idealima.⁵⁰

3.3. Schengensko područje

Schengensko područje smatra se jednim od najvećih postignuća Europske Unije jer je slobodno kretanje ljudi jedno od četiriju osnovnih sloboda na kojima se EU temelji.⁵¹

Primarni cilj ukidanja granica je stvaranje zajedničkog tržišta za lakši protok robe između država članica. Schengenski sporazum potpisan je 14. lipnja 1985. godine na brodu *Princeza Marie Astrid*, na mjestu gdje se spajaju državna područja prvih pet ugovornih država. Sporazum se odnosi na postupno ukidanje kontrola na njihovim zajedničkim granicama. Postao je sinonim za slobodu kretanja Europom i za ukidanje unutarnjeg nadzora granica.⁵² Potpisani sporazum postavio je temeljne radnje i mjere koje države potpisnice trebaju provesti. Ubrzo je pojednostavljena policijska i carinska kontrola osoba i osobnih vozila koji prelaze zajedničku granicu, a da ih se pritom ne zaustavlja. Jedino što su državljani članica europske zajednice morali imati je zelena naljepnica na vjetrobranskom staklu automobila, što je predstavljalo znak

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*, str. 513.

⁵⁰ *Ibid.*, str. 519.

⁵¹ Pejaković-Đipić, S., *Schengenski informacijski sustav- „čuvar“ Schengenskog područja*, ZPR 7 (2) 2018., 129-155, str. 129.

⁵² *Ibid.*, str.130.

da se osobe pridržavaju propisa o reguliranju prelaska državne granice.⁵³ Danas Schengensko područje bez granica jamči slobodu kretanja za više od 500 milijuna građana EU-u kao i mnogim drugim državljanima koje zakonito borave na teritoriju EU, npr. turisti, poslovni ljudi i sl. Države članice EU da bi postale dio Schengenskog područja moraju ispuniti niz preduvjeta i moraju proći tzv. schengensku evaluaciju.⁵⁴

Schengenske odredbe ukidaju kontrole na unutarnjim granicama EU dok se paralelno povećava kontrola vanjskih granica. To znači da bilo koja osoba, bez obzira na državljanstvo, prelazi unutarnje granice bez graničnih kontrola. Nadzor se ipak može provoditi radi kontroliranja pitanja vezanih za boravak te carinski i migracijski nadzor.

Jedna od najvažnijih mjera schengenskog prostora je SIS. To je zajednička baza podataka za granična migracijska tijela. SIS omogućuje nadležnim tijelima unošenje i pretraživanje upozorenja o određenim kategorijama traženih ili nestalih osoba i predmeta.⁵⁵ Osim upozorenja SIS daje jasnu uputu koje mjere treba poduzeti kada se osoba ili predmet pronađe. Specijalizirani nacionalni ured SIRENE uspostavlja se kao jedinstvena kontaktna točka za razmjenu dodatnih informacija i koordinaciju aktivnosti vezanih za upozorenja u SIS-u.⁵⁶

SIRENE označava akronim definicije „Supplementary Information Request at the National Entries“. Sustav je operativan 24 sata na dan i odgovoran je za razmjenu svih informacija, podataka i aktivnosti vezanih za SIS. Sva komunikacija isključivo se odvija razmjenom standardiziranih obrazaca putem sigurne komunikacijske mreže. Postoji ukupno 14 obrazaca, a svaki se koristi za strogo definiranu svrhu propisanu priručnikom SIRENE.⁵⁷ SIS se smatra jednom od najzaštićenijom i sigurnom bazom podataka i ima vrlo stroge zahtjeve o kvaliteti i zaštiti podataka. Europol i Eurojust ima ograničen pristup za provođenje određenih provjera.⁵⁸

U Republici Hrvatskoj nacionalni ured SIRENE ustrojen je kao Odjel S.I.Re.N.E. u Službi za međunarodnu policijsku suradnju Uprave kriminalističke policije Ravnateljstva policije. Hrvatski Odjel S.I.Re.N.E. obavlja poslove raspisivanja, ažuriranja i obustava međunarodnih tjeralica. Priprema i provodi predaje i/ili izručenja osoba temeljem europskih uhidbenih naloga, postupa po zamolnicama država članica schengenskog prostora i skrbi za brzu i zakonitu komunikaciju između država članica schengenskog prostora.⁵⁹

Sustav SIS temeljen je na koncepciji „hit/no hit“ što znači da informacijski sustav generira

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ *Ibid.*, str.132.

⁵⁵ *Ibid.*, str.139.

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ *Ibid.*, str.149.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Ibid.*, str.152.

pogotke u slučaju pozitivnog rezultata pretraživanja. Kada dobije pozitivan rezultat svojim korisnicima jasno signalizira što treba napraviti, odnosno koju policijsku mjeru provesti (npr. utvrditi adresu prebivališta, provjeriti državljanstvo, odbiti ulazak državljanina trećih zemalja, uhititi osobu, itd.).⁶⁰ Za očuvanje stabilnosti nacionalnog državljanstva i državljanstva EU, SIS se smatra nužnim kompenzacijskim alatom jer bez njega države članice EU ne bi pristale na Europu bez granica.

3.4. Bezdržavljanstvo

Osobe bez državljanstva (apatridi), ili osobe koje imaju više državljanstva (bipatridi) imaju jedinstveni pravni status.⁶¹ Osobe bez državljanstva su pojedinci koje nijedna država ne priznaje kao svoje državljane. Neke države apatridima daju vrlo malo prava, većinom diplomatsku zaštitu. Suprotno tome, bipatridi posjedujući dva ili više državljanstva, mogu imati povoljniji pravni položaj, osim u slučaju ako borave na teritoriju države čije državljanstvo imaju. Ukoliko nastane takva situacija, načelo isključivosti sugerira da se takve osobe prvo smatraju državljanima te zemlje. Za bipatride vrlo je važno načelo uzajamnosti jer ono regulira kako dvije države međusobno propisuju ostvarivanje građanskih prava. Upravno pravo poznaje sukob nadležnosti, ali također ima i sukob državljanstva, koji pogađa apatride i bipatride. Pozitivan ishod sukoba nadležnosti nastaje kada više država priznaje pojedinca kao svojeg građanina, čime taj pojedinac ostvaruje višestruka prava i obveze. Negativan ishod sukoba nadležnosti nastaje kada niti jedna država ne priznaje pojedinca kao svog građanina, što ga čini nesposobnim za ostvarivanje i zaštitu svojih prava. Izraz "nedržavljan" možemo točno primjeniti na pojedince koji ne ostvaruju državljanski odnos s državom u kojoj prebivaju, bilo trajno ili privremeno.

Osnovna razlika između državljanina i nedržavljanina (stranaca), postoji u tome što nedržavljanici neostvaruju određena prava i obveze, primjerice pravo izlaska na izbore, pravo na vojnu službu ili mogućnost zaposlenja u javnim službama. Uvođenjem suvremenih međunarodnih pravnih standarda, države sve više pokušavaju izjednačiti prava stranaca s pravima građana.⁶²

UNHCR je ogranak Ujedinjenih naroda osnovan 1950. godine, čija je osnovna zadaća zaštita izbjeglica, izgradnja bolje budućnosti i zaštita osoba bez državljanstva. Apatridija većinom nastaje zbog globalnih promjena uzrokovanih promjenama granica, dobrovoljnim odricanjem od državljanstva i nastalim pravnim sporovima. Republika Hrvatska je potpisnica dviju važnih konvencija koje se tiču problema apatridije: Konvencija UN-a o pravnom statusu osoba bez

⁶⁰ *Ibid.*, str.154.

⁶¹ Guštin, *op.cit.*, bilj. 27., str. 66.

⁶² *Ibid.*

državljanstva iz 1954. godine i Konvencija o smanjenju apatridije iz 1961. godine.⁶³

Ukoliko bi došlo da situacije da određena država nestane i državljanstvo te države prestalo bi postojati jer više ne bi bilo države s kojom bi pojedinac mogao ostvariti poveznicu u obliku državljanstva.⁶⁴

U međunarodnom pravu ne postoji priznati postupak za utvrđivanje apatridije, ali praksa i znanost poznaju institut *de facto* apatrida. *De facto* apatridima smatraju se „osobe koje u pravnom smislu možda i imaju državljanstvo, ali zbog određenih razloga nisu u stanju uživati blagodati tog državljanstva. One su dakle efektivno bez državljanstva.“⁶⁵ To se prvenstveno odnosi na države kojima prijete gubitak teritorija uslijed posljedica klimatskih promjena (*sinking states*). Gubitak teritorija označava i gubitak jednog od elemenata državnosti, a posljedično tome postavlja se pitanje međunarodnopravnog položaja državljana država koje tonu i njihovom dvojbena statusu ekoloških izbjeglica (*environmental refugees*).⁶⁶ U slučaju potapanja cjelokupnog državnog teritorija, stanovništvo tih država efektivno bi ostalo bez državljanstva, odnosno bez efektivne zaštite države čije državljanstvo imaju.⁶⁷ Takve *de facto* apatride UNHCR izjednačuje s *de iure* apatridima radi očuvanja njihove međunarodnopravne zaštite.⁶⁸ Trenutačno dostupna rješenja variraju od države do države jer u nedostatku međunarodnopravnog obvezujućeg instrumenta, stanovništvo je „osuđeno“ na dobru volju i kapacitete država prihvata.⁶⁹ Neke države već imaju uspostavljene pravne okvire za prihvata ekološki raseljenih osoba, međutim većina država reagira *ad hoc*.⁷⁰ Za smanjenje broja apatrida, reguliranje statusa takvih osoba postaje nužno pitanje u međunarodnoj zajednici.

Presuda Europskog suda pravde u predmetu *Rottmann* iz 2010. godine predstavlja revoluciju u razvoju prava europskog državljanstva, posebice u odnosu na bezdržavljanstvo.⁷¹ Rottmann je Austrijanac rođenjem, a njemačko državljanstvo je stekao naturalizacijom. Međutim Njemačka odlučuje da retroaktivno oduzme gosp. Rottmannu njemačko državljanstvo, obrazlažući da je stečeno ilegalno jer je kandidat skrivao informacije da je predmet sudske istrage. Kako austrijski pravni sustav ne dopušta dvojno državljanstvo, stjecanjem njemačkog državljanstva gosp. Rottmann bi izgubio austrijsko državljanstvo i postao bi osoba bez državljanstva. Njemački

⁶³ *Ibid.*, str. 67.

⁶⁴ Salaj, Z., *Međunarodno pravo i izazovi održivog razvoja: klimatske promjene, države koje tonu i migracije*, ZPR 6 (2) 2017., str. 220.

⁶⁵ *Ibid.*, str. 221.

⁶⁶ *Ibid.*, str. 205.

⁶⁷ *Ibid.*, str. 221.

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ *Ibid.*, str. 222.

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ Marković, M., Vukašinović, A., *op.cit.*, bilj. 44., str. 517.

savezni upravni sud postavio je pitanje Europskom sudu pravde da li je gubitak njemačkog državljanstva u skladu sa pravnom stečevinom EU. Europski sud je donio presudu u kojoj je zauzeo stav da je situacija gosp. Rottmanna u suprotnosti sa pravom EU, ali nije se izjasnio da li je Republika Austrija obvezna povratiti oduzeto državljanstvo, već je naglasio da o tom pitanju moraju odlučiti austrijski sudovi, uzimajući u obzir pravo EU.⁷² Takva presuda Europskog suda navodi na zaključak da se sud fokusira na međunarodni standard „izbjegavanja apatridije“.

4. STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA I NAČELO KONTINUITETA DRŽAVLJANSTVA

Načelo kontinuiteta državljanstva označava da su državljani Republike Hrvatske svi koji su hrvatsko državljanstvo stekli propisima koji su bili na snazi do 8. listopada 1991. godine. Ta odredba pridaje važnost konceptu hrvatskog republičkog državljanstva kao i republičkim evidencijama o državljanstvu.⁷³

Republički propisi o državljanstvu u Jugoslaviji i Hrvatskoj više su se puta mijenjali i evidencije o državljanima nisu bile uredno vođene. To je dovelo do otežavanja dokazivanja statusa državljana. Mnogo puta podatak o republičkom državljanstvu nije uopće bio upisan u evidenciju ili je pogrešno upisan, a čest slučaj je bio da je djeci istih roditelja bilo upisano različito državljanstvo.⁷⁴

Nakon stupanja na snagu Zakona o hrvatskom državljanstvu na hrvatskim vlastima bio je veliki posao sređivanja evidencija o državljanstvu. Polazišna osnova su bile knjige državljana koje su smatrane pouzdanim izvorom samo u dijelu koji se ticao upisa u knjigu državljana do 29. veljače 1978. godine. Za upise nakon toga datuma bilo je potrebno da je osim upisa u knjigu državljana, u rubrici “republičko državljanstvo“ također bilo upisano i državljanstvo SRH odnosno RH.⁷⁵

Uvidom u praksu javnopravnih tijela potvrđena je teza da je načelo kontinuiteta državljanstva bilo i ostalo jedno od temeljnih načela hrvatskog državljanškoga prava.

ZHD priznaje hrvatsko državljanstvo: rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske, podrijetlom, prirođenjem ili međunarodnim ugovorima.⁷⁶ Nadležno upravno tijelo koje provodi postupak

⁷² *Ibid.*, str. 517-518.

⁷³ Kosnica, I.; Novotny, M., *op.cit.*, bilj. 18., str. 738.

⁷⁴ *Ibid.*, str. 739.

⁷⁵ *Ibid.*, str. 740.

⁷⁶ V. čl. 3. ZHD-a.

dodjeljivanja državljanstva je Ministarstvo unutarnjih poslova.

Pozitivna odluka o primanju u hrvatsko državljanstvo dostavlja se podnositelju zahtjeva danom stjecanja državljanstva. Odluka se donosi u obliku rješenja i po primitku rješenja pojedinac se upisuje u knjigu državljana prema nadležnom matičnom uredu. Nakon upisa u knjigu državljana, građanin Republike Hrvatske ima pravo ishoditi izdavanje svih dokumenata koji dokazuju njegov status kao državljanina Republike Hrvatske.⁷⁷

Dijete hrvatsko državljanstvo stječe rođenjem, ako su oba roditelja u trenutku njegova rođenja hrvatski državljani. Također, dijete može steći hrvatsko državljanstvo ako je jedan roditelj u trenutku rođenja djeteta hrvatski državljanin, a dijete je rođeno u Republici Hrvatskoj. Dodatno, dijete bez državljanstva ili strani državljanin stječe podrijetlom hrvatsko državljanstvo posvojenjem hrvatskih državljana sukladno odredbama posebnog zakona.⁷⁸ Tada se dijete smatra hrvatskim državljaninom od trenutka rođenja.

Podrijetlom stječe hrvatsko državljanstvo osoba rođena u inozemstvu, čiji je jedan roditelj u trenutku njezina rođenja hrvatski državljanin, ako do navršene 21. godine života bude prijavljena u diplomatskoj misiji ili konzularnom uredu Republike Hrvatske u inozemstvu ili u matičnom uredu u Republici Hrvatskoj radi upisa u evidenciju kao hrvatski državljanin. Podrijetlom stječe hrvatsko državljanstvo i osoba starija od 21. godine života, rođena u inozemstvu čiji je jedan roditelj u trenutku njezina rođenja hrvatski državljanin, ako u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona podnese zahtjev za upis u evidenciju hrvatskih državljanina, a Ministarstvo unutarnjih poslova prethodno utvrdi da ne postoje zapreke iz članka 8. stavka 1. točke 5. ovoga Zakona. Osoba rođena u inozemstvu, čiji je jedan roditelj u trenutku njezina rođenja hrvatski državljanin, a ne udovoljava pretpostavci iz stavka 1. ovoga članka, stječe hrvatsko državljanstvo ako bi ostala bez državljanstva.⁷⁹

Hrvatsko državljanstvo stječe dijete koje je rođeno ili nađeno na području Republike Hrvatske, ako su mu oba roditelja nepoznata ili su nepoznatog državljanstva ili su bez državljanstva. Djetetu će prestati hrvatsko državljanstvo ako se do navršene 14. godine njegova života utvrdi da su mu oba roditelja strani državljani.⁸⁰

Prema članku 24. stavak 2. ZHD-a poslove stjecanja hrvatskog državljanstva rođenjem i podrijetlom na području Republike Hrvatske obavlja nadležno upravno tijelo županije odnosno Grada Zagreba u čijem je djelokrugu obavljanje povjerenih poslova državne uprave koji se odnose na stjecanje hrvatskog državljanstva.

⁷⁷ V. čl. 27. ZHD-a.

⁷⁸ V. čl. 4. ZHD-a.

⁷⁹ V. čl. 5. ZHD-a.

⁸⁰ čl. 7. ZHD-a.

5. STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA PRIROĐENJEM (NATURALIZACIJOM)

Stjecanje državljanstva naturalizacijom značajna je prekretnica za pojedince koji se žele u potpunosti integrirati u novu zemlju. Proces uključuje ispunjavanje specifičnih zakonskih zahtjeva, kao što su prebivalište, znanje jezika i poznavanje nacionalne povijesti i kulture. Naturalizacija služi kao most, povezujući različita podrijetla sa zajedničkim identitetom i potičući angažman zajednice. Kako globalna migracija nastavlja rasti, razumijevanje nijansi ovog instituta postaje sve važnije.

Svi uvjeti koji se zahtijevaju za stjecanje državljanstva prirođenjem redovnim putem i pod povoljnijim uvjetima detaljno su propisani u ZHD-u.

Stranac u Hrvatskoj može steći državljanstvo prirođenjem ukoliko ispuni sve zakonske uvjete i podnese zahtjev za stjecanje državljanstva. Ministarstvo unutarnjih poslova na temelju diskrecijske odluke odlučuje o zahtjevu. Odgovarajuće upravno tijelo o navedenome odlučuje u obliku rješenja. Nadležno upravno tijelo odbiti će zahtjev za prijem u hrvatsko državljanstvo ukoliko utvrdi da nisu ispunjeni svi zakonski uvjeti ili da postoje okolnosti koje opravdavaju odbijanje. Ako stjecanje državljanstva nije u interesu Republike Hrvatske zahtjev za stjecanje državljanstva se također može odbiti.⁸¹ To znači da bez obzira na ispunjenje svih zakonskih uvjeta, zahtjev stranca za državljanstvo može biti odbijen.

Zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva podnosi se osobno u policijskoj postaji, prema mjestu odobrenog privremenog odnosno stalnog boravka.⁸²

Osobe koje se nalaze izvan Hrvatske⁸³ zahtjev mogu podnijeti putem diplomatske misije ili konzularnog ureda Republike Hrvatske u državi prebivališta.

Iznimno ako se radi o osobi s invaliditetom, zahtjev se može podnijeti putem zakonskog zastupnika ili ovlaštenog opunomoćenika.⁸⁴

Evidenciju o hrvatskom državljanstvu vodi nadležni matični ured. Osobe rođene u Republici Hrvatskoj upisuju se u evidenciju o državljanstvu koju vodi matični ured prema mjestu rođenja te osobe. Osobe rođene u inozemstvu upisuju se u evidenciju o državljanstvu koju vodi matični ured prema mjestu prebivališta osobe koja podnosi zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva.

⁸¹ Baričević, *op.cit.*, bilj. 33., str. 41.

⁸² V. čl. 24. ZHD-a.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ *Ibid.*

U središnju evidenciju upisuju se osobe koje stječu hrvatsko državljanstvo na temelju odredaba ovog Zakona, a nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj. Za vođenje središnje evidencije nadležno je tijelo za poslove opće uprave u Gradu Zagrebu.⁸⁵

Ministarstvo unutarnjih poslova odlučuje o prijemu odnosno odbijanju u hrvatsko državljanstvo rješenjem koje se temelji na diskrecijskoj ocjeni. Pojedinaac hrvatsko državljanstvo prirođenjem stječe danom dostave rješenja⁸⁶ o primitku u državljanstvo od strane navedenog nadležnog upravnog tijela.

5.1. Redovna naturalizacija

Stjecanje hrvatskog državljanstva redovnim putem (redovna naturalizacija) počinje na način da stranac podnese zahtjev za stjecanje državljanstva ukoliko je ispunio slijedeće pretpostavke:⁸⁷

1. da je napunio 18 godina života,
2. da ima otpust iz stranog državljanstva ili da podnese dokaz da će otpust dobiti ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo.

Smatrati će se da je kandidat ispunio drugi uvjet ako je podnositelj zahtjeva bez državljanstva ili će ga prema zakonu zemlje čiji je državljanin izgubiti samim prirođenjem. Ako strana država ne dopušta otpust ili za otpust postavlja pretpostavke kojima se ne može udovoljiti, dovoljna je izjava podnositelja zahtjeva da se pod pretpostavkom stjecanja hrvatskog državljanstva odriče stranog državljanstva.

3. Slijedeći uvjet je osam godina neprekidnog prijavljenog boravka u Republici Hrvatskoj do podnošenja zahtjeva i ima odobren status stranca na stalnom boravku.

4. Kandidat mora poznavati hrvatski jezik i latinično pismo, hrvatsku kulturu i društveno uređenje. Iznimno, osobe starije od 60 godina izuzete su od ovog zahtjeva. Ispunjenje pretpostavki iz ove točke utvrđuje se provjerom poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, kulture i društvenog uređenja.

5. Naposljetku, podnositelj zahtjeva mora se pridržavati pravnog poretka Republike Hrvatske, mora podmiriti sva dospjela javna davanja i ne smije biti nikakvih sigurnosnih zapreka koje bi sprječavale stjecanje hrvatskog državljanstva.⁸⁸

Osobe bez državljanstva koje steknu hrvatsko državljanstvo i osobe koje će izgubiti

⁸⁵ čl. 27. ZHD-a.

⁸⁶ V. čl. 24a. ZHD-a.

⁸⁷ Baričević, *op.cit.*, bilj. 33., str. 43.

⁸⁸ čl. 8. ZHD-a.

državljanstvo države čiji su državljani bili do tada, dobivanjem hrvatskog državljanstva, nisu u obvezi naknadno priložiti dokaze o otpustu.⁸⁹

Stranac koji je podnio zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo, a trenutkom podnošenja zahtjeva nije dobio otpust iz stranog državljanstva ili je u nemogućnosti dokazati da će otpust dobiti ako mu zahtjev za primitak hrvatsko državljanstvo bude odobren, postoji mogućnost izdavanja jamstva primitka u hrvatsko državljanstvo, ako je udovoljeno svim ostalim pretpostavkama iz članka 8. st. 1. ZHD-a.⁹⁰ Valjanost takvog izdanog jamstva je dvije godine.

5.2. Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem pod povoljnijim uvjetima – tzv. izvanredna naturalizacija

Pojedine skupine osoba prema normama ZHD-a mogu steći hrvatsko državljanstvo prirođenjem po povoljnijim uvjetima.

Državljanstvo može dobiti osoba rođena na području Republike Hrvatske koja trenutno ima prebivalište u Republici Hrvatskoj sa odobrenim stalnim boravištem.⁹¹ Takve osobe nisu u obvezi udovoljavati svim pretpostavkama iz čl. 8. st. 1. ZHD-a. One ne moraju imati prijavljen neprekidni boravak 8 godina do trenutka podnošenja zahtjeva, ne moraju imati odobren status stranca na stalnom boravku. Također ne moraju poznavati hrvatski jezik i latinično pismo, hrvatsku kulturu i društveno uređenje.

Osoba koja je stranac, a u braku je s hrvatskim državljaninom i ima odobren stalni boravak i živi na području Republike Hrvatske može se kvalificirati za stjecanje državljanstva iako ne udovoljava pretpostavkama iz članka 8. stavka 1. točaka 1-4. ZHD-a.⁹² Za navedene osobe dovoljno je da poštuju pravni poredak Republike Hrvatske, da su podmirili sva dospjela javna davanja i da ne postoje sigurnosne zapreke koje bi spriječile stjecanje državljanstva.

Iseljenicima i njihovim potomcima znatno je olakšano stjecanje hrvatskog državljanstva. Oni mogu steći hrvatsko državljanstvo iako nemaju otpust iz stranog državljanstva ili ne podnesu dokaz da će otpust dobiti ako budu primljeni u hrvatsko državljanstvo. Ne moraju imati prijavljen boravak 8 godina neprekidno do podnošenja zahtjeva i imati odobren status stranca na stalnom boravku. Također oni su oslobođeni obveze udovoljavanja pretpostavke poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja. To znači da iseljenici i njihovi potomci kao i bračni drugovi iseljenika i njihovih potomaka, hrvatsko državljanstvo prirođenjem

⁸⁹ V. čl. 8. ZHD-a.

⁹⁰ V. čl. 8a. st.1. ZHD-a.

⁹¹ V. čl. 9. ZHD-a.

⁹² V. čl. 10. ZHD-a.

mogu steći ako udovoljavaju pretpostavkama da su navršili 18 godina života, da poštuju pravni poredak Republike Hrvatske, da su podmirili sva javna davanja i da ne postoje nikakve sigurnosne prepreke koje bi spriječavale njihov primitak u hrvatsko državljanstvo.⁹³

Iseljenikom se prema ZHD-u smatra osoba koja se prije 8. listopada 1991. godine iselila s područja Republike Hrvatske s namjerom da u inozemstvu stalno živi.⁹⁴ Iznimno iseljenikom se smatra i pripadnik hrvatskog naroda koji se iselio s prostora u sastavu bivših država u kojima se, u vrijeme iseljenja, nalazilo i područje današnje Republike Hrvatske.⁹⁵

Zakon o hrvatskom državljanstvu precizira tko se ne smatra iseljenikom. To je ona osoba koja je iselila s područja Republike Hrvatske temeljem međunarodnog ugovora ili se odrekla hrvatskog državljanstva, osoba koja je promijenila prebivalište u druge države koje su u to vrijeme bile u sastavu državne zajednice kojoj je pripadala i Republika Hrvatska te osoba koja je iselila s područja Republike Hrvatske a nije imala bivše hrvatsko republičko državljanstvo, odnosno zavičajnost na području Republike Hrvatske.⁹⁶

Ako je riječ o osobi čije bi primanje u hrvatsko državljanstvo predstavljalo interes za Republiku Hrvatsku, ta osoba može steći hrvatsko državljanstvo i ako ne udovoljava pretpostavkama iz članka 8. stavak 1. točaka 1-4. ZHD-a.⁹⁷ Ova odredba ZHD-a označava da jedini preduvjet koji stranac čije primanje u hrvatsko državljanstvo predstavlja interes za Republiku Hrvatsku mora ispuniti za stjecanje hrvatskog državljanstva, je da ta osoba poštuje pravni poredak Republike Hrvatske, da je podmirila dospelja javna davanja i da ne postoje sigurnosne zapreke za primitak u hrvatsko državljanstvo. Detaljno je propisano, da na zahtjev Ministarstva unutarnjih poslova, nadležno ministarstvo, odnosno središnji državni ured, daje obrazloženo mišljenje iz kojeg nedvojbeno proizlazi postojanje interesa Republike Hrvatske za primitak stranaca u hrvatsko državljanstvo.⁹⁸

Hrvatsko državljanstvo može steći i bračni drug osobe čije bi primanje u hrvatsko državljanstvo predstavljalo interes za Republiku Hrvatsku. Ta osoba ne mora udovoljavati pretpostavkama iz članka 8. stavak 1. točaka 1-4. ZHD-a. Jedini uvjeti koje ta osoba mora ispunjavati je uvjet „lojalnosti“ i uvjet življenja u Republici Hrvatskoj u trajanju od jedne godine s odobrenim boravkom.⁹⁹

⁹³ V. čl. 11. ZHD-a.

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ čl. 11. st. 4. ZHD-a.

⁹⁶ čl. 11. st. 5. ZHD-a.

⁹⁷ čl. 12. st. 1. ZHD-a.

⁹⁸ čl. 12. st. 3. ZHD-a.

⁹⁹ Ofak, L. *Izmjene i dopune Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2015. i 2019. godine*, u: Kosnica, I.; Staničić, F. (ur.), *Državljanstvo u Hrvatskoj: Razvoj i izazovi suvremenog uređenja*, Biblioteka Zbornici Sveučilišta u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2023., str. 242.

Zakon o hrvatskom državljanstvu navodi posebne uvjete za hrvatske državljane koji su tražili i ishodili otpust iz hrvatskog državljanstva radi stjecanja stranog državljanstva, a ono je bilo potrebno za obavljanje određene djelatnosti ili zanimanja u stranoj državi.¹⁰⁰

Te osobe mogu ponovno dobiti hrvatsko državljanstvo ukoliko žive u Republici Hrvatskoj i imaju odobreni boravak. One ne moraju udovoljavati pretpostavkama iz članka 8. st. 1. točaka 1-4. ZHD-a. Jedini uvjet je da poštuju pravni poredak Republike Hrvatske, da su podmirili javna davanja i da ne postoje sigurnosne zapreke za njihov primitak. Drugim riječima one moraju iskazivati privrženost pravnom sustavu i običajima Republike Hrvatske.

5.3. Naturalizacija maloljetnika

Zakon o hrvatskom državljanstvu propisuje uvjete za stjecanje hrvatskog državljanstva maloljetnika prirođenjem. Uvjeti koji se moraju ispuniti da bi maloljetno dijete steklo državljanstvo su:

1. da su oba roditelja stekla državljanstvo prirođenjem,
2. da je jedan roditelj stekao državljanstvo prirođenjem, a dijete živi u Hrvatskoj i ima odobren stalni boravak,
3. da jedan roditelj stječe državljanstvo prirođenjem na temelju svojstva iseljenika i njegovih potomaka ili na temelju da je roditelj pripadnik hrvatskog naroda,
4. da jedan roditelj stječe državljanstvo prirođenjem, drugi je bez državljanstva ili nepoznatog državljanstva, a dijete ima prebivalište izvan Hrvatske.

Roditelj uz pisani pristanak drugog roditelja ili staratelja može podnijeti takav zahtjev.¹⁰¹

Ima situacija u kojima je samohranom roditelju dopušteno podnijeti zahtjev. Te su okolnosti: da je drugi roditelj preminuo ili je proglašen umrlim, da je drugi roditelj zbog poslovne nesposobnosti u nemogućnosti donositi odluke vezane za status djeteta, da je drugom roditelju sudskom odlukom dodijeljena potpuna ili djelomična roditeljska odgovornost, odnosno ako drugom roditelju miruje ostvarivanje roditeljske skrbi ili je boravište nepoznato.¹⁰²

Uz zahtjev za stjecanje državljanstva maloljetnika biti će potrebno priložiti odobrenje¹⁰³ nadležnog centra za socijalnu skrb u svim slučajevima kada se drugom roditelju ne može utvrditi boravište.

¹⁰⁰ V. čl. 15. ZHD-a.

¹⁰¹ Baričević, *op.cit.*, bilj. 33., str. 45.

¹⁰² V. čl. 13. st. 3. ZHD-a.

¹⁰³ *Ibid.*

5.4. Naturalizacija pripadnika hrvatskog naroda

Pripadnik hrvatskog naroda koji nema prebivalište u Republici Hrvatskoj, može steći hrvatsko državljanstvo ako udovoljava svim pretpostavkama koje su nužne za stjecanje hrvatskog državljanstva redovnom naturalizacijom.¹⁰⁴

Pripadnost hrvatskom narodu utvrđuje se ranijim deklariranjem te pripadnosti u pravnom prometu, navođenjem pripadnosti u pojedinim javnim ispravama, zaštitom prava i promicanjem interesa hrvatskog naroda te aktivnim sudjelovanjem u hrvatskim znanstvenim, sportskim i kulturnim udrugama u inozemstvu.¹⁰⁵ Te odredbe služe olakšavanju dokazivanja pripadnosti hrvatskom narodu. Dokaze o pripadnosti hrvatskom narodu ne mora priložiti osoba za čije je roditelje nesporno utvrđena pripadnost hrvatskom narodu.¹⁰⁶

5.5. Svečana prisega

Osoba koja stječe hrvatsko državljanstvo prirođenjem daje svečanu prisegu. Ministar nadležan za unutarnje poslove propisuje Pravilnik o načinu i postupku davanja svečane prisega.¹⁰⁷

Tekst svečane prisega glasi:

„Prisežem svojom čašću da ću se kao hrvatski državljanin/državljanica pridržavati Ustava i zakona te poštivati pravni poredak, kulturu i običaje u Republici Hrvatskoj.“¹⁰⁸

5.6. Trendovi s prirođenjem u Europskoj Uniji

Na području EU trendovi za stjecanje državljanstva naturalizacijom rapidno se razvijaju. Na takav razvoj utječe niz čimbenika kao što su migracijski obrasci, socijalna integracija i politička klima.¹⁰⁹ Institucije Europske Unije sustavno rade na promoviranju različitih programa boravka. Mnoge države članice EU uvele su ili proširile svoje programe boravka kojima nude razne puteve do stjecanja državljanstva, posebice za kvalificirane radnike i investitore.¹¹⁰

Kao preduvjete za stjecanje državljanstva naturalizacijom većina država članica stavlja naglasak

¹⁰⁴ čl. 16. st. 1. ZHD-a.

¹⁰⁵ čl. 16. st. 2. ZHD-a.

¹⁰⁶ V. čl. 16. st. 3. ZHD-a.

¹⁰⁷ V. Pravilnik o načinu i postupku davanja svečane prisega, Narodne novine, br. 108/2021.

¹⁰⁸ čl. 24b. ZHD-a.

¹⁰⁹ V. [Statistics on migration to Europe - European Commission \(europa.eu\)](https://european-commission.eu), pristupljeno 30. rujna 2024.

¹¹⁰ V. [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://eurostat.europa.eu), pristupljeno 30. rujna 2024.

na kriterije integracije, kao što su znanje jezika, građanski angažman i kulturno znanje.

Međutim iako su u nekim pogledima kriteriji prilično strogi, tendencija je da se sam postupak stjecanja državljanstva pojednostavi i ubrza, smanjujući birokratske prepreke i vrijeme čekanja rješavanja zahtjeva.

Uviđajući sve veću potrebu građana za migracijom mnoge države članice priznaju ili dopuštaju dvojno državljanstvo, čime se pojedincima olakšava zadržavanje izvornog državljanstva dok paralelno stječu novo. Samim time potiče se pravovremeno donošenje odluke o promjeni prebivališta i državljanstva što u konačnici znači otvaranje novih mogućnosti za osobni i obiteljski rast i bolju kvalitetu života.

5.7. Poznatiji primjeri naturalizacije

Kroz povijest, mnoge renomirane ličnosti iz različitih domena društva iskusile su inspirativno putovanje stjecanja državljanstva naturalizacijom. Njihove priče ne samo da odražavaju njihovu osobnu otpornost, već ističu različita podrijetla i iskustva koja pridonose njihovim izvanrednim postignućima i doprinos svojim usvojenim državama.

Neki od značajnih pojedinaca koji su prihvatili tu priliku su:

Arnold Schwarzenegger; glumac rođen u Austriji i bivši guverner Kalifornije postao je američki državljanin 1983. godine nakon što se preselio u SAD 1968. godine.

Madeleine Albright; rođena u Čehoslovačkoj, postala je američka državljanica nakon što je njezina obitelj pobjegla u Sjedinjene Države 1948. godine, a kasnije je postala prva žena na mjestu američke državne tajnice.

Albert Einstein; rođen u Njemačkoj, Einstein je postao naturalizirani američki državljanin 1940. godine nakon što je pobjegao iz Europe zbog uspona nacističkog režima.

Thierry Henry; francuski napadač, postao je naturalizirani državljanin Ujedinjenog Kraljevstva tijekom svoje karijere u Premier ligi.

Mario Balotelli; talijanski napadač rođen je u Italiji od roditelja iz Gane i postao je državljaninom Republike Italije kroz proces naturalizacije povezan s njegovim obiteljskim podrijetlom.

Svi ovi pojedinci primjer su kako naturalizacija može dovesti do značajnih inovacija i obogatiti kulturno tkivo njihovih novih zajednica.

6. ZAKLJUČAK

Put prema državljanstvu kroz proces naturalizacije utjelovljuje duboku transformaciju, kako za pojedinca tako i za društvo u koje se žele integrirati. Proces odražava predanost zajedničkim vrijednostima, kulturnoj razmjeni i načelima demokracije. Dok se nacije nastavljaju boriti s globalizacijom i migracijama, proces naturalizacije služi kao ključni prolaz za mnoge, omogućavajući pojedincima da u potpunosti sudjeluju u građanskom životu svojih usvojenih zemalja.

Naturalizacija nudi put migrantima da osiguraju pravno priznanje i prava koja su bitna za osobni i društveni razvoj. Omogućuje im da se u potpunosti uključe u politički proces, doprinose gospodarstvu i potiču socijalnu koheziju. Građani koji su prošli naturalizaciju često donose jedinstvene perspektive i različita iskustva koja obogaćuju tkivo društva. Njihov doprinos može se vidjeti u različitim sektorima, od inovacija u tehnologiji do kulturnog napretka u umjetnosti, pokazujući višestruke prednosti prihvaćanja raznolikog građanstva.

Štoviše, proces naturalizacije potiče osjećaj pripadnosti i identiteta. Za mnoge simbolizira vrhunac godina truda, prilagodbe i ustrajnosti. Ova prekretnica ne samo da osnažuje pojedince, već i jača društveni ugovor između države i njezinih građana. Potiče građansko sudjelovanje, promiče odgovornost i jača ideju da državljanstvo nije samo pravni status, već zajednička predanost općem dobru.

Međutim, proces naturalizacije nije bez izazova. Složeni pravni zahtjevi, birokratske prepreke i društveni stavovi prema imigrantima mogu stvoriti značajne barijere. Različiti zahtjevi u različitim zemljama mogu stvoriti prepreke koje nesrazmjerno utječu na marginalizirane skupine. To naglašava važnost reforme politika naturalizacije kako bi se osiguralo da su pravedne, transparentne i dostupne.

U konačnici, tema stjecanje državljanstva naturalizacijom poziva nas da razmislimo o tome što znači biti član zajednice. Naglašava važnost dobrodošlice pridošlicama i prepoznavanja njihovog potencijala da doprinose tkivu društva. Dok se nastavljamo kretati svijetom koji se brzo mijenja, njegovanje okruženja koje cijeni koheziju i integraciju biti će ključno za rast i prosperitet svih građana.

LITERATURA

Članci

1. Baričević, V., *Insajderi ili autsajderi građanstva? Državljeni, stranci i socijalno građanstvo u Hrvatskoj*. Anali Hrvatskog politološkog društva, Zagreb, 2022., Vol. 19 (1), 41-64. (dostupno na: <https://doi.org/10.20901/an.19.11>, pristupljeno 15. rujna 2024.).
2. Guštin, M., *Državljanstvo kao temeljna odlika državnog suvereniteta u Republici Hrvatskoj s osvrtom na države Zapadnog Balkana i građanstvo Europske unije*, Osijek, 2019., Paragraf god. 3, br. 1/2019., (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/324655>, pristupljeno 15. rujna 2024.).
3. Held, H. R., Orešković, L., *Peregrini u rimskom pravu i suvremeni migranti- povijesna aktualne problematike*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 2021., Vol.58 No.2, (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/374066>, pristupljeno 15. rujna 2024.).
4. Kosnica, I., *Državljanstvo i Opći građanski zakonik u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji od 1853. do 1879.*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2013., 63 (5-6), 1143-1164., (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/116265>, pristupljeno 15. rujna 2024.).
5. Kosnica, I., *Odnos državljanstva i nacionalne pripadnosti u Kraljevini SHS/Jugoslaviji*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 24, (1) 61-83, 2018., str. 69., (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/218295> pristupljeno 15. rujna 2024.).
6. Kosnica, I., Novotny, M., *Načelo kontinuiteta državljanstva u hrvatskom pravnom poretku od 1945. godine do danas*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 2022., str. 729-746.
7. Marković, M., Vukašinović, A., *Europsko državljanstvo: razvoj, utjecaj i izazovi*, HKJU-CCPA, 2016., str. 497-525, (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/248124>, pristupljeno 15. rujna 2024.).
8. Ofak, L., *Izmjene i dopune Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2015. i 2019. godine*, u: Kosnica, I.; Staničić, F. (ur.), *Državljanstvo u Hrvatskoj: Razvoj i izazovi suvremenog uređenja*, Biblioteka Zbornici Sveučilišta u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2023., str. 227-253.
9. Pejaković-Đipić, S., *Schengenski informacijski sustav- „čuvar“ Schengenskog područja*, ZPR 7 (2) 2018., 129-155, (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/218295>, pristupljeno 15. rujna 2024.).

10. Salaj, Z., *Međunarodno pravo i izazovi održivog razvoja: klimatske promjene, države koje tonu i migracije*, ZPR 6(2) 2017., str. 203-227, (dostupno na: <http://revija.pravo.unizg.hr/index.php/zpr/article/view/168>, pristupljeno 15. rujna 2024.).
11. Staničić, F., *Primjena članka 30. Zakona o hrvatskom državljanstvu s posebnim osvrtom na sprječavanje bezdržavljanstva: treba li Republika Hrvatska ratificirati Europsku konvenciju o državljanstvu?*, u: Kosnica, I.; Staničić, F. (ur.) *Državljanstvo u Hrvatskoj: Razvoj i izazovi suvremenog uređenja*, Biblioteka Zbornici Sveučilišta u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2023., str. 159-178.
12. Štikš, I., *Uključeni, isključeni, pozvani: politike državljanstva u postsocijalističkoj Europi i Hrvatskoj*, Pravni fakultet Sveučilišta u Edinburghu, Edinburgh, Velika Britanija, 2010., *Politička misao*, Vol. 47, No. 1,77-100., (dostupno na <https://hrcak.srce.hr/57671>, pristupljeno 15. rujna 2024.).

Pravni izvori

1. Deklaracija o pravima čovjeka i građanina, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje., Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. (pristupljeno 19.10.2024., dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/deklaracija-o-pravima-covjeka-i-gradjanina>).
2. Opća deklaracija o ljudskim pravima, Narodne novine broj 12/2009.
3. Prijedlog zakona o potvrđivanju Europske konvencije o državljanstvu, 2005., (dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//136-5.pdf>, pristupljeno 22.10. 2024.).
4. Pravilnik o načinu i postupku davanja svečane prisege, Narodne novine, br. 108/2021.
5. Treaty on European Union, C 191, vol.35., 1992., dostupno na: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL (pristupljeno 20.10.2024.).
6. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.
7. Zakon o hrvatskom državljanstvu, Narodne novine 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21.
8. Zakon o državljanstvu SRH, Narodne novine, br. 13/1965.
9. Zakon o državljanstvu SRH, Narodne novine, br. 32/1977.

Mrežni izvori

1. [Statistics on migration to Europe - European Commission \(europa.eu\)](#), pristupljeno 30. rujna 2024.
2. [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](#), pristupljeno 30. rujna 2024.